

KİMLİK, KÜLTÜR VE DEĞİŞİM SÜRECİNDE
OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE

KÜRTLER

ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

6-8 EYLÜL 2012

BİNGÖL

*In the Context of Identity, Culture and Change From Ottomans to the
Present the Kurds International Symposium*

Di Pêvajoya Nasnamê, Çan û Guhertinê De Ji Osmanîyan Heta Îro Kurd

الأكراد من حيث الهوية والثقافة والتطور منذ العهد العثماني حتى اليوم

EDİTÖR

Doç. Dr. M. Cengiz YILDIZ

KATKIDA BULUNANLAR

Arş. Gör. Ahmet ALP

Arş. Gör. Fecri ARSLAN

Arş. Gör. Selman YEŞİL

Arş. Gör. Zahir ERTEKİN

Arş. Gör. Bedrettin BASUĞUY

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

2013

OSMANLI DEVLETİ VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ GÜVENLİK POLİTİKALARINDA KÜRTLER; HAMİDİYE ALAYLARI VE KÖY KORUCULUĞU SİSTEMİ

Arş. Gör. Mehmet Seyman ÖNDER*

Özet

Kürtler, gerek Osmanlı Devletinde gerekse de Türkiye Cumhuriyeti'nde, devlet için hep bir sorun olarak görülmüş, yoğunluklu olarak yaşadıkları bölgelerde devletin güvenliği için risk kabul edilmiştir. Osmanlı devleti bu riski avantaja dönüştürmek, devletin güvenliğini sağlamak, bölgedeki asayiş sorunlarını gidermek ve Kürt aşiretlerini kendisine tabii kılmak amacıyla yarı özerk süvari alayları oluşturmuştur. Sistem, tamamen olmasa da büyük oranda başarılı olmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da Kürtlerle ilgili yaşanan gelişmeler Türkiye Cumhuriyeti devletinin de Geçici Köy Koruculuğu sistemi adında Hamidiye Alaylarına benzer bir yapı oluşturmaya neden olmuştur.

Anahtar Kavramlar: Köy Koruculuğu Sistemi, Hamidiye Alayları,

Giriş

18. ve 19. Yüzyıllarda imparatorluğun batısında ulusçuluk akımları nedeniyle büyük kan kaybına uğrayan Osmanlılar, imparatorluğun doğusunda da benzer bir tehlike ile karşı karşıya kalmışlardır. Rusya ve bazı Avrupa devletlerinin desteğini alan bazı azınlıklar, Osmanlılara karşı bağımsızlık hareketlerine girişmişlerdir. Bazı Ermeni grupların Ruslardan askeri eğitim aldıktan sonra Doğu Anadolu'da bir takım baskınlara karışması, Osmanlı yönetimini son derece huzursuz etmiştir. Doğu ve Güneydoğu'da Ermenilerin yanı sıra bazı Kürt beylerinin de hukuksuz davranışları bölgede bir karışıklığa neden olmuştur. Bölgede büyük bir otorite boşluğu oluşmuş ve bu boşluğu Kürt beyleri ile Ermeni çeteleri doldurma gayreti içerisine girmiştir. Kendisini rahatsız eden bu durum karşısında soruna çözüm bulmanın yollarını arayan Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit, Şeyh Şamil'in torunlarından Müşir Mehmet Zeki Paşa'yı incelemelerde bulunmak üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine göndermiştir. Gezi sırasında Rusların bazı kazak aşiretlerini silahlandırdığı ve sınırlarını koruması için görevlendirdiğini gören Mehmet Zeki Paşa durumu Sultan Abdül-

* Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü seymanonder@hotmail.com
msonder@bingol.edu.tr

hamit'e iletmiş ve Kürt aşiretlerinden de benzer bir yapılanma ile yararlanılabileceğini söylemiştir. Bu durum üzerine Sultan Abdülhamid, Kürt beylerinin ve hanedanların rakibi olan Kürt aşiretlerini teşkilatlandırma yoluna gitmiştir (Hür, 2012 : 69; Tapan, 2007 : 15-16; Aytar, 1992 : 54).

Osmanlı Devleti 1. Dünya savaşında sırtını önemli oranda aşiretlere dayamıştır. Bölgedeki yerel yönetimler büyük ölçüde Hamidiye Alaylarını oluşturan aşiret lideri ve ileri tarafından oluşturulmaktaydı. Ancak Cumhuriyetin kurulmasıyla aşiretlerin bu konumu tehlikeye girmiştir. Çünkü Cumhuriyet, bu ve benzeri oluşumları ret etmiş, ama sırt da çevirememiştir. Bu durum, meclise giren mebusların bazılarının aşiretlerden gelmesinden kaynaklanmıştır (Tapan, 2007 : 73; Aytar, 1992 : 53).

Birinci Dünya Savaşından sonra Osmanlı topraklarında zuhur eden milliyetçilik akımının etkisiyle devlet yönetiminde Türkleştirme politikaları izlenmiştir. Osmanlı Devleti bünyesinde yaşayan bazı Kürtler, hem ülke yönetimindeki Türkçülük siyasetine karşı duruş sergilemeleri nedeniyle, hem de milliyetçilik akımının da etkisiyle Kürtçülük hareketleri içerisinde bulunmuşlardır. Bu hareketlerin sonucu olarak da ortaya yeni bir Kürt sorunu çıkmıştır. 1920'li yılların başından itibaren bazı isyanlar gerçekleştirmiş ve bu isyanlar, dönemin hükümetleri tarafından bastırılmıştır.

Önceki isyanlardan farklı olarak, 1970'li yıllarda filizlenen ve 1980'li yıllarda ise aktif olan, yeni etnik bir örgütlenme ortaya çıkmıştır. Kürt milliyetçiliği temelli bu sosyalist örgütlenme, daha önceki isyanların aksine aşiret tipi mücadele yöntemini değil, gerilla tipi mücadeleyi benimsemiştir. Yöneticiler, aşiret tipi isyanlarda konvansiyonel bir askeri müdahale ile çözüme ulaşmışlardır. Ancak, yeni bir isyan yöntemi olan gerilla tipi mücadelede eski askeri çözümler sonuç getirmemiştir. Gerilla tipi mücadele yöntemini kullanan Kürdistan İşçi Partisi (PKK-Partiya Karkerên Kurdistan) olarak isimlendirilen etnik örgüte karşı eski askeri yöntemlerin kesin sonuç getirememesi, askeri ve siyasi otoriteleri, yeni bir yöntem arayışına itmiştir.

1945 ve 1960 yılları arasında Güneydoğu Asya'da yer alan Malaya bölgesindeki başkaldırı olaylarında, ilk kez İngilizler tarafından geliştirilen ve askeri bir doktrin haline getirilen Düşük Yoğunluklu Çatışma (DYÇ) modeli ile PKK sorununa çözüm aranmıştır. PKK'nın gerilla tipi mücadele yöntemi ile Malaya'daki etnik mücadele yöntemi arasında benzerliklerin olması DYÇ'nin uygulanabilirliğinin siyasi ve askeri otoritelerce benimsenmesine neden olmuştur. Koruculuk sistemi de DYÇ doktrini bünyesinde oluşturulmuştur. İngilizler, Malaya'da bu doktrin bünyesinde "Home Guards" adını verdikleri "Ev Bekçileri" birlikleri oluşturmuştur. Bu birliklerde görev alan Çinli Malaya halkı, Malaya isyancılarına karşı İngiliz yönetiminin yanında yer almıştır (Kışlalı, 1996 : 77). Bugün Türkiye'de uygulamada olan Koruculuk Sistemi de "Ev Bekçileri" sisteminin bir benzeri olarak oluşturulmuştur.

Ülkemizde koruculuk sistemine ihtiyaç duyulmasının önde gelen nedenleri; kurulduğu yıllarda ordunun bölgeyi tam olarak bilmemesi, yeteri kadar hızlı hareket

edememesi, gerekli teknolojik donanımdan yoksun olması, etkin bir mücadele stratejisi benimsememesi ve halktan yeterli lojistik sağlanamaması şeklinde belirtilebilir. Ayrıca halkın terörle mücadelede yer almasını sağlama ve koruculuğun bir istihdam imkanı olarak görülmesi gibi sosyal ve siyasal nedenleri de mevcuttur (Yayman, 2009; Fuller & Barkey, 2011 : 214).

1. OSMANLI DEVLETİ GÜVENLİK POLİTİKALARINDA HAMİDİYE ALAYLARI

1.1 Hamidiye Alayları nedir, neden ihtiyaç duyuldu?

Hamidiye Alaylarıyla Osmanlı Devleti, Doğu'da var olan bazı sorunları çözmeyi ve yeni bir düzen kurmayı hedeflemekteydi. Bu çerçevede Hamidiye Alayları ile hedeflenen hususlar şu şekilde belirtilmiştir:

1. Doğu vilayetlerinde yaşayan, iskân edilmediği için, bölgede asayişsizliğe sebep olan aşiret ve göçebelerin, eli silah tutan bütün erkeklerini, bir milis teşkilatı içinde bir arada tutup denetlemek,
2. Bu alaylarda görev alanların bizzat, padişahın adını taşıma şerefine erişmeleriyle fevkalade gururlanıp, padişahları uğruna canlarını vermekten dahi, asla geri kalmama hususunda bir anlayış yaratmak,
3. Bölgedeki Ermeni ayaklanmalarını önleyebilme, onlarla işbirliği yapan bazı Kürt aşiretlerini, Ermeniler aleyhine çevirebilme hususlarında kesin şekilde istifade edebilmek,
4. Rusya ile muhtemel bir savaşta, 'bölge şartlarına alışık' bu kuvvetlerden yararlanmak,
5. Pan-İslamizm politikasını, bu yapı ile daha rahat gerçekleştirebilmek (Dabağyan, 2005 : 491; Salihoğlu, 1994 : 22; Aydoğan, 2007 : 139; Sasuni, 1992 : 173).

Hamidiye Alaylarının diplomasi sahasında kullanılması, bu bağlamda emperyalist devletlerin, "Aşiretleri azınlık görme siyaseti" ile bazı aşiretleri kışkırtmasının engellenmesi de hedeflenmiştir. II. Abdülhamit'in uyguladığı politika büyük oranda hedeflenen doğrultuda gerçekleşmiş, bilhassa, Ermeni isyanlarını bastırabilme hususunda önemli ölçüde muvaffakiyet kazanılmıştır (Dabağyan, 2001 : 201).

Ayrıca, alayların yalnızca Kürtlerden oluşturulması düşüncesi ise "başibozuk" Kürt aşiretlerinin taleplerini bertaraf etme ve bu aşiretleri devletin kontrolü altında tutmaya yönelikti. Bunların dışında iki ayrı amaç daha vardı. Birincisi Kürtlerden Rusya'ya karşı güçlü bir askeri siper oluşturmak, ikincisi ise, Kürtleri İran'a karşı saldırı aracı durumuna getirmektir. Böylece, Kürtlerin aşiret tipi yaşayışı ve coğrafi koşullar dikkate alınarak Ermeni hareketlerine karşı direnç noktasının oluşturulması ve asayişin bozulmasına neden olan aşiretlerin kontrol altına alınmasıyla olası bir Rus-Osmanlı savaşında aşiretlerin Ruslara karşı kullanılması ve de aşiretlerin yabancı

devletler tarafından kullanılmasının önüne geçilmesi gibi hususlar amaçlanmıştır. (Tapan, 2007 : 17).

Hamidiye Hafif Süvari Alaylarının teşkilatlandırılma esasları şunlardır: En az 4, en çok 6 bölükten oluşturulmuş olup, her bir bölüğün mevcudu 32 ile 48 askerden fazla olmayıp, 4 takımdan oluşmaktadır. Söz konusu alaylarda askerlik süresi ise 23 yıl olarak belirlenmiştir. Aşiretlerdeki, 17-40 yaş civarı erkekler doğrudan asker sayılmakta, askerlerin kayıtlı olduğu defterler, Umum Hamidiye Askeri Komutanlığı ve Merkez Ordusunda bulunmaktaydı. Alaya katılan askerler, atlarını kendileri getirmekte, teçhizatlarını kendi paralarıyla almaktaydı. Onbaşı ve çavuşlar, erat arasından seçilmekte ve ilk dönemler, alayların komutanlıkları, aşiret reislerine verilmekteydi. Aşiretlerin diğer önde gelenleri ise Subay olarak değerlendirilmekteydi. Her aşiret, ayrı bir alay kuracak ve böylece, askerlerin birbirine karışması önlenecektir. Bu tedbirin alınmasındaki başlıca sebep: Türkmen ve Arap aşiretlerinin de bazı haklardan istifade edebilmek için, söz konusu alaylara girmek istemeleridir. Ancak, her şeye rağmen, geneli teşkil eden Kürt aşiretleri olmuştur (Dabağyan, 2005 : 489; Aydoğan, 2007 :140).

1.1 Hamidiye Alaylarının kuruluşu

Kürt aşiretlerinden oluşan özel atlı birlikler 20 Ekim 1890 tarihinde çıkartılan 233 sayılı kanun ile kurulmuştur. Hamidiye Hafif Süvari Alayları adını alan birliklerin ilk matbu kanunnamesi ise 1891 yılında, Hatt-ı Hümayun olarak hazırlanmıştır (Dabağyan, 2005 : 489).

Aytar, (1992 : 53) Hamidiye Alaylarının kuruluşunu, ilk dönem Van mebusluğunu yapmış Hayderan Aşiretinden ve aynı zamanda Aşiret Mektebi öğrencilerinden Hasan Sıddık Hayderani'nin anlattıkları ile izah etmektedir. Hayderani'nin anlattıklarına göre, Sultan II. Abdülhamit'in sevip saydığı ve düşüncelerine önem verdiği, Şeyh Şamil'in torunu Müşir M. Zeki Paşa'yı doğudaki durumu analiz etmesi için, Van, Erzurum ve Bitlis taraflarına göndermiştir. Seyahat dönüşünde Mehmet Zeki Paşa, Sultan Abdülhamit'e Rusların kazak aşiretlerinden oluşturduğu bir yapılanmadan bahsetmiş, bu yapılanmanın bir benzerinin doğu sınırlarında Kürtlerle oluşturulabileceğini rapor etmiştir.

Müşir Mehmet Zeki Paşa'nın raporundan sonra II. Abdülhamit'in emriyle Hamidiye Alaylarının oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Bu alayların oluşturulması İbrahim ve Kerim Paşa öncülüğünde yapılmıştır. II. Abdülhamit'ten önceki dönemlerde ordu, yabancı uzman ve danışman kullanılarak modernleştirilirken, Hamidiye Alayları ise, o dönemde birçok padişahın yaptığının aksine geleneksel modellerle oluşturulmuştur (Tapan, 2007 :19; Hür, 2012 : 69).

Hamidiye Alayları kurulurken, Zeki Paşa'nın raporunda sözünü ettiği Rus Kazak Alayları örnek olarak alınmıştır. Dönemin koşullarında Rus Devleti'ne önemli hiz-

metleri olan Kazaklar, Rus devletinin sınırlarında düşmanlara karşı oluşturdukları "Kazak Hattı"nda görev yapmışlardır. Rus çarının emrine girmeden önce yaşadıkları bölgelerde çeteler kuran Kazaklar, bir yandan hırsızlık ve korsanlık eylemlerine devam ederken bir yandan da merkezi otoriteye bağlı askeri birlikler olarak işgal ve kolonizasyon işlerini büyük bir gayretle yerine getirmişlerdir. Rus prensleri, sınırda olaylar çıkartarak Kazakları, komşu devletlere saldırtmış ve kazakların yağmaladığı mallara el koymuşlardır. Komşu devletin liderlerinden şikâyetler geldiği zaman da Kazaklara söz geçiremediklerini ileri sürerek sorumluluktan kurtulmaya çalışmışlardır (Tapan, 2007 : 19; Hür, 2008 : 69).

Ancak bu aşiretlerden alaylar kurma çabalarından elde edilen sonuçlar beklentilerin altında kalmış, ilk aşamada bölgedeki yaklaşık altmış büyük aşiretten sadece 13'ü alay kurmayı kabul etmiştir. Onlara da Osmanlı düzenli ordularının yanında yardımcı ve keşif görevleri verilmiştir (Aytar, 1992 : 54).

Kuruluş aşamasında Hamidiye Alayları ile Kürt aşiretlerinin merkezi otoriteye tamamen bağlanması düşüncesi tam olarak gerçekleştirilememiştir. Aşiretlerin çoğu alaylara katılmayı reddettiyse de, alay kurmayı kabul eden aşiretler yaşadıkları bölgede önemli bir güç sahibi olmakla birlikte gün geçtikçe de etkinliklerini arttırmış, bu da zamanla alayların çekim merkezi olmasına ve aşiretlerin ilgisinin artmasına neden olmuştur. Alaylar kurulduktan sonra alaylarda yer alan aşiret reisleri Sultan Abdülhamit'e bağlılıklarını bizzat bildirmek istemiş ve ziyaretler sonrasında çeşitli armağan ve nişanlarla ödüllendirilmiştir. Sultan Abdülhamit'in huzuruna çıkmak bir itibar ve güç göstergesi kabul edildiğinden, aşiretler alaylara katılmak için büyük çaba göstermeye başlamıştır (Tapan, 2007 : 23).

1.2 Hamidiye Alaylarının neden olduğu sorunlar

Osmanlı İmparatorluğun doğusunda Hamidiye Alaylarıyla birlikte aşiretlerin etkinliği de artmıştır. Osmanlı yönetimi de aynı şekilde bu aşiretleri denetimi altına alma çabası içerisinde olmuştur. Çünkü özellikle bugünkü Doğu ve Güneydoğu illeri o dönemlerde tamamen aşiret reisleri ağa ve şeyhlerin denetimindeydi. Alayları olan bu aşiretlerden bazıları Ermeniler üzerinde baskı unsuru işlevini görmekteydi. Bunlardan biri de Mutkili Musa Bey'in aşireti olmuştur. Arap ve Çerkezlerle birlikte hareket eden Aşiret lideri Musa bey, Ermeniler başta olmak üzere bölgedeki halklara karşı baskıcı bir tutum sergilemiştir. Bazı alaylar, mahalli beylerin özel ordusu gibi hareket etmiştir. Abdülhamit de, aşiret reislerinin ayaklanmalarına pek karşı çıkmamış, aşiret reislerine unvanlar, rütbelere ve hediyeler vermiştir (Tapan, 2007: 41; Ay-tar, 1992: 96; Sasuni, 1992: 174).

Ermeniler ve Kürtler arasındaki küçük gerginlikler Hamidiye Alaylarının kurulmasıyla birlikte çatışmalara dönüşmüştür. İlk önemli olaylardan biri 1890'da Erzurum'da çıkmıştır. Ermenilerin de karşılık vermesiyle olaylar daha da büyümüş, Ermenilere ait evler ve dükkânlar harap edilmiştir (Tapan, 2007 : 40; Aytar, 1992 : 96).

Hamidiye Alaylarının Ermeniler üzerindeki baskı ve saldırılarının artması ardından 1894'te Sason'da büyük bir ayaklanma başlamış, yine bu ayaklanma, Hamidiye Alayları tarafından bastırılmıştır. Kanlı biten bastırma olayında Sason ve çevresi harap edilmiştir. 1895'te yeniden alevlenen olaylar Akhisar, Trabzon, Bayburt, Bitlis, Erzincan, Palu, Diyarbakır, Erzurum, Elazığ, Sivas, Urfa, Malatya, Maraş, Antep, Arapkir, Siverek, Muş, Tokat, Amasya, Merzifon ve Kayseri'ye dek yayılmış, 18-96'da İstanbul'a kadar yansıyan olaylarda yaşamını yitirenler olmuştur (Tapan, 2007 : 40; Aytar, 1992 : 97).

Hamidiye Alaylarına ilişkin olumsuz eleştirileri reddeden, alayların Ermenilere yönelik baskılarının yer aldığı gazete haberlerini ise sürekli yalanlayan II. Abdülhamit, Hamidiye Alaylarının aleyhinde haber yapanları Ermenilerin görüşlerine uymakla¹ suçlamıştır (Tapan, 2007 : 42). Osmanlı Devleti'nin, Alayların neden olduğu sorunlara ilişkin yapılan şikâyetleri duymazdan geldiği ve hiçbir şikâyetle ilgili her hangi bir yasal işlem yapılmadığı ileri sürülmüştür. TBMM 1. Dönem Diyarbakır milletvekilliği yapmış Mehmet Akif Tütenk, Milli Aşiret reisi ve Hamidiye Alayları kumandanlarından Milli İbrahim Paşa'nın üst düzey memurlara ve müfettişlere çok pahalı hediyeler vererek kendisi hakkında verilecek olumsuz beyanların önüne geçtiğini iddia etmektedir (akt. Güldoğan, 2011).

Milli İbrahim Paşa hakkında yapılan Şikâyetleri kabul edilmeyen Diyarbakır halkı, 1905'te toplu olarak telgrafhaneyi basarak seslerini duyurmaya çalışmıştır. Bu olayın ardından alayların halk üzerindeki baskısı kısa süreliğine azalmış ama bir süre sonra tekrar artmıştır. Bunun üzerine Diyarbakır halkı 1907 yılında telgrafhaneyi ikinci kez ve daha kalabalık bir şekilde basmıştır. Baskınlarla Osmanlı yönetiminin dikkatini çeken halk, yaptığı zorbalıklar ve talanla tanınan Hamidiye Paşası ve Milli Aşiret Reisi İbrahim Paşanın bölgeden uzaklaştırılmasını sağlamıştır (Tapan, 2007 : 60; Güldoğan, 2011 : 177-179).

¹ Tapan, (2007 : 42), Abdülhamit'in Dergah Yayınları tarafından 1984 yılında yayımlanan 'Siyasi Hatıratım' isimli kitabından aldığı şu görüşlerine yer vermektedir; "Kürt Alaylarını teşkil ettiğim için Avrupa gazeteleri acı tenkitlerde bulunuyorlar ve bu teşkilat meydana geldiğinden beri Kürtlerin, Şark vilayetlerindeki Ermenilere daha vahşice davrandıkların iddia ediyorlar ve bizim tarafımızdan teşkilatlandırılan bu Kürtlerin istiklallerini ilan etmek için bize karşı isyan edeceklerinden endişe ettiklerini söylüyorlar. Anlaşılan gazeteler mevzu arıyorlar, bu sebeple de yalan yanlış her şeyi yazıyorlar. Muhabirler, Kürdistan'daki vaziyeti Beyoğlu'nda oturdukları rahat köşelerini terk etmeksizin ancak Ermenilerin görüş zaviyesine göre mütalaa ediyorlar."

1.3 Hamidiye Alaylarını oluşturan aşiretler

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kurulan 36 Hamidiye Alayının her biri 200 silahlı süvariden meydana getirilmiş, her alayın başına onu meydana getiren aşiretin reisi kaymakam olarak atanmıştır. Bu aşiret reislerinin önemli bir bölümü okuma yazma bilmemekteydi. Aşiret ağasının akrabasından iki binbaşı, aşiret ileri gelenlerinden dört yüzbaşı ve teğmen rütbesinde sekiz kişi alay kaymakamına yardımcı olarak verilmiştir. Bunların önemli bir bölümün her hangi bir tahsili bulunmamaktaydı. Bunun için yazışmaları yapmak kaydı ile birer kâtip görevlendirilmiştir. Alaylarda yer alan atlar, aşiretler tarafından temin edilmiş ve alınlarına ilgili aşiretin damgası vurulmuştur. Alayın silahları, subay ve kumandanların elbise, giyim, kuşam, rütbe, nişan ve maaşları ise devlet tarafından verilmiştir (Kocadağ, 2004 : 155). İki partiden oluşturulan Hamidiye Alayları bölgelerine göre aşağıdaki tabloda yer aldığı gibi yerleştirilmiştir.

Tablo 1 Hamidiye Alaylarının Bölgeleri ve Sayıları

1.MİL PARTİSİ (Milan Aşireti Reisi İbrahim Paşa)		
Aşiretin Adı	Bulunduğu yer	Alay sayısı
Cibran	Karlıova-Varto-Bulanık	4
Hasenan	Malazgirt	6
Zirkan	Hınıs-Tekman-Karayazı	2
Milan	Viranşehir	5
Karakeçili	Urfa	1
Berazan	Suruç	2
	TOPLAM	20
2.SİLİF PARTİSİ (Haydaran Aşireti Başkanı Mirliva Hüseyin Paşa)		
Aşiretin Adı	Bulunduğu yer	Alay sayısı
Hayderan	Muradiye- Patnos-Van	5
Ademan	Ağrı	1
Tokariyan	Ağrı	1
Zilan	Ağrı	2
Celali	Ağrı	1
Şıpkan	Ağrı	1
Zilanlı Selim Paşa	Ağrı	1
Babakurdi Mıstoyu Miran Aşireti		1
Tutak Bölge Alay Kumandanları Alayları		3
	TOPLAM	16

(Kocadağ, 2004 : 155)

Kodaman, ise Hamidiye Alaylarını teşkil eden aşiretler ve bunların alay numaralarını şu şekilde vermektedir.

Tablo 2 Hamidiye Alaylarında yer alan aşiretler ve numaraları

Livalar	Alayları teşkil eden aşiretler	Merkez	Alay numarası
Birinci Liva	Zilan Aşireti	Karakulliya	3-4-5
	Karapapak Aşireti		6-9
	Ademanlı Aşireti		10-11
	Hayderanlı Aşireti		12-37
	Celali Aşireti		38
	Şazili Aşireti		57
İkinci Liva	Cemadanlı Aşireti	Hınıs	8-31
	Cıbranlı Aşireti		32-33-34-36
	Zırıklanlı Aşireti		35
Üçüncü Liva	Sıpkanlı	Malazgirt	1-2
	Karapapak Aşireti		7
	Hüsnanlı (Hesenan) Aşireti		26-27-28-29-30
Dördüncü Liva	(?) Aşireti	Erciş	13-14-15-16
	Hayderanlı		21-22-23-24-25
Beşinci Liva	Mukri (Muqri) Aşireti	Başkale	17
	Milan Aşireti		18
	Şemsiki		19
	Şukufi		20-56
	Takuri (Tağori)		39
Altıncı Liva	Milli Aşireti	Mardin	41-42-43-44
	Karakeçi Aşireti		45-46
	Tay Aşireti		47
	Miran Aşireti		48-49
	Ertuşi		50
Yedinci Liva	Kays (Qasy)	Urfa	51-52
	Berazi		53-54-55
Sivas Kumandanlığı	Karapapak	Sivas	40
		TOPLAM	57 Alay

(Kodaman, 1987 : 53-55)

2 TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKALARINDA KÖY KORUCULUĞU SİSTEMİ

2.1 Köy koruculuğu nedir?

Köy korucuları, görevli oldukları köyün sınırları içinde kalan, köy halkının canını, ırzını malını koruyan, cana veya mala kast durumunda, kast edenleri takip edip gerektiğinde yakalamakla görevli olan kişilerdir (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri kaybolmadan sanıkları yakalamak, adli kolluk işleri ile ilgili olaylarda, delillerin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak, yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ gibi tabii afetleri bilgi edinildiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya haber vermek, köyde bulunan eski hükümlülerin, sabıkalı ya da şüphelilerin iş ve ilişkilerini araştırmak, asker ve yoklama kaçaklarını takip etmek, bunlar hakkında elde ettiği bilgileri muhtara veya jandarmaya bildirmek, bağ, bahçe ve yolları, içme suyu tesisleri ile trafo ve köy orta malları, su kuyuları, su setleri ve kanallarına ve benzeri köy tesislerine yönelik her türlü tecavüzleri önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak da görevleri arasında yer almaktadır (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

2.2 Köy koruculuğunun oluşumu ve amaçları

Dünyanın her yerinde ayaklanmaların bastırılması, operasyonlarında, halk ile örgüt üyelerinin birbirinden ayrı tutulması, halka, örgüt üyeleri karşısında güvence sağlaması, ülkeyi yâda ilgili bölgeyi örgütün kontrolüne terk etmemesi, hükümetlerin esas görevleri arasındadır. Bunun gerçekleştirilmesi, örgüt üyelerinin halk üzerinde etkisiz kalmasını sağlamakta, halkı ikna, korkutma yoluyla kontrolü altına almasını önlemektedir. Örgütlerin altyapıdan yoksun bırakılmaları onları personel ve ikmal malzemesi konusunda güçlülere iterken istihbarat bakımından da güç durumda bırakılmaktadır. Ancak örgüt üyelerinin tabandan kopmaları, hükümet güçlerinin koşullarında savaşa zorlanmaları gibi koşullar, bu güçlerin parçalanma olasılığı karşısında kalmalarına neden olmaktadır (Kışlalı, 1996 : 154).

Bu nedenle Dünyanın birçok bölgesinde örgütlerle mücadele konusunda hükümetlerin yerel güçleri kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu olgu genelde devlet ve hükümet yetkililerinin yerel milisler bulma, istihbaratçılar seçme veya izci bulma şekillerinde kendini göstermektedir (Ekinci, 2011 : 50). Türkiye'nin güneydoğusunda yaşanan olaylar karşısında da istenen sonuçların alınabilmesi için uygulanabilecek yöntemlerden birinin köy koruculuğu sistemi olduğu konusunda genel bir kanı oluşmuştur.

Koruculuk sistemi ile yerel güçler, alan hâkimiyeti konusunda bazen fiilen çatışmalarda bazen de yer göstermede yardımcı güç olarak kullanılmıştır. Bu güçlerin en büyük avantajları yerel coğrafyaya bağlı yaşamaları ve yaşadıkları coğrafyayı tanımlarının yanında işbirliği yaptıkları güçlerin tanımadıkları karşı yerel güçleri (düşman güçleri) tanımlarındadır. Bu güçlere yardım ve yataklık edenleri ve bağlı oldukları insanları tanıyabilir olmaları, bu çevrelere yerel özelliklerinden dolayı sızabilmeleri de başarı hanelerine yazılabilecek artı puanlardır. Bu yerel güçlerin örgütlerle mücadeledeki yararlarına, dönemin Genel Kurmay Başkanlarından Başbuğ tarafından da dikkat çekilmiştir. Başbuğ, geçici ve gönüllü köy korucularının devlet yanında yer

almasının PKK'nın bölge halkının desteğini sağlamasına engel olduğu belirtmiştir. (Ekinci, 2011 : 51)

Genel bir perspektifle olaya bakıldığında koruculuk sisteminin basit bir köy bekçiliği olmadığı, özel olarak yürütülen bir mücadelede oluşturulan özel bir güç olduğu görülmektedir. Daha somut bir ifade ile korucular, PKK'ya karşı yürütülen Düşük Yoğunluklu Çatışmanın özel bir gücüdür (Ekinci, 2011 : 15). Bu güç TSK'nın kullandığı üniformaların aynısını giymekte ve yine TSK envanterinde yer alan silahların aynısını kullanmaktadır. Sosyal güvenlikleri olmadığı için kendilerine yeşil kart verilen bu güçlere görevleri karşılığında maaş ödenmektedir. Koruculuk sisteminin kaynağı her ne kadar dönemin başbakanı Turgut Özal olarak görülse de, bu siyasetçilerin ön gördüğü ve uyguladığı bir devlet politikası değildir. Devletin güvenlik birimlerinin, dünyada benzeri örneklerden yola çıkarak uyguladığı bir politikanın ürünüdür. Koruculuk sistemin kurulmasına onay verdiği halde sürdürülmesine karşı olan Özal, askeri yetkililerin koruculukta ısrar ettiğini ve onları ikna edemediğini söylemiştir (Kaynak, 2009 : 118).

Köy korucuları TSK ile birlikte operasyonlara çıkmaktadır. Bir yerleşim yerindeki korucular buldukları yerden yaklaşık 40-50 km uzaklıktaki başka bir ilçeye yada kente ait kırsal bölgelerde operasyonlara katılabilmektedir. Bu durum korucuların aslında bir savunma durumunda değil, bir saldırı durumunda yer aldığını da göstermektedir. Geçici köy korucuları idari açıdan muhtara bağlı olarak çalışsalar da TSK'nın emir ve komutasında görev yapmaktadır.

Geçici Köy Koruculuğu oluşturulması süreci önceleri gönüllülük esasına ve ekonomik dayanaklarla hayata geçirilmeye çalışılmış, bu süreçte de aşiretlerin bir bölümü bu sistemi kabul etmiştir. Bu duruma Bucak aşireti ile Tatar aşireti örnek olarak göstermek mümkündür. Ancak bu durumun sınırlılık arz etmesi üzerine devletle İşbirliği yapmak şartıyla bazı aşiretlere ayrıcalıklar tanınmış ve onlara devlet tarafından sözler verilmiştir. Bu duruma örnek olarak da Jirki aşireti gösterilebilir. Daha sonraki dönemlerde devlet ile işbirliği yaptıkları gerekçesiyle PKK'nın saldırılarına uğrayanlar, koruculuk sistemi içirisinde yer almaya başlamıştır. Koruculuğu kabul etmeyen bazı aşiretler ise, koruculuğu kabul eden diğer aşiretlerin silah ve yetki üstünlüğünü ele geçirmesi üzerine, saldırıya uğramamak için sisteme dâhil olmayı kabul etmek zorunda kalmışlardır (Ekinci, 2011 : 39).

Bir yandan devlet köy koruculuğu sistemini her türlü yolu deneyerek oluşturmaya çalışırken öte yandan PKK bu sisteme karşı amansız bir mücadele içine girmiştir. Bu dönemde vatandaşlar iki yönlü bir baskı arasında kalmışlardır. Birincisi PKK'nın yaptığı baskıdır. Bu çerçevede kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlar ya PKK'nın savunduğunu ileri sürdüğü "Kürtlerin kimlik hakları" mücadelesini destekleyecekler yada tarafsız kalacaklardır. İkincisi ise devlet yetkililerinin baskılarıdır. Devlet açısından da bu vatandaşlar ya PKK ile mücadelede devletin saflarında yer alacaklar

(ki bu da PKK tabanında hainlikle yaftalanmak ve PKK açısından da hedef olmak demektir) yada köylerini boşaltmak zorunda kalacaklardır. Her iki seçenek de kırsal kesimde yaşayan vatandaşların aleyhine bir durum teşkil etmektedir (Ekinci, 2011 : 53-54).

Zaten yetkililerinde başından beri istediği, kişisel katılım değil, örgütlü, Hamidiye Alayları benzeri, Ankara'ya sadık bir katılım olmasıdır. Hem yeni tür bir askeri disiplini bölgede yaymak, hem de sisteme katılan köylülerin, ilerde başkaldırmamaları için aşiretlerle işbirliği yoluna gidilmiştir. (İmset, 1993 : 144)

Koruculuk sistemi kuruluş itibariyle ülkenin doğusundaki sorunu çözmek için değil, soruna karşı zaman kazanmak için oluşturulmuştur. Bu durum dönemin Cumhurbaşkanı olan Kenan Evren'in ifadelerinde de açıkça görülmektedir. Evren, koruculuk sistemine geçici çözüm² formülü olarak bakıldığını belirtmiştir. (Kışlalı, 1996 : 201).

Koruculuğun uygulamaya konulduğu 1985 yılında Siirt Sıkıyönetim Komutanlığı yardımcılığını yapan emekli Korgeneral Hasan Kundakçı (2007 : 157) ilk korucu aşireti olan Tatar aşiretinin nasıl korucu olduğunu açıklamıştır. 1985 yılının eylül ayında Şırnak aşiretlerinden Tatar aşireti üyelerinin Şırnak-Cizre yolu üzerindeki petrol istasyonlarına PKK'nın saldırması ve Tatarlardan 4 kişinin ölmesiyle aşiret üyeleri yetkili makamlara başvurup silah istemiştir. Koruculuk zırhını giyen aşiret üyeleri PKK'lıları takip ederek izlerini bulmuş ve 4 tanesini öldürmüşlerdir.

Koruculuk aslında devlet yetkilileri tarafından aşiret liderlerine teklif edilmiş, bir şekilde bu aşiretler korucu olmak zorunda bırakılmıştır. Jirki aşiretinin koruculuğu kabul etme şekli bu durumu açıklamaktadır. Oğlunun sünnet töreninde kaymakamla arasında çıkan bir tartışma sonunda, kaymakamın bütün aşiret üyelerinin gözü önünde aşiret lideri Tahir Adıyaman'a tokat attığı iddia edilmiş, bu duruma öfkelenen Tahir Adıyaman ve yandaşlarının çıkardığı olaylar sonucunda 6 jandarma askeri öldürülmüştür. Bu olaydan sonra Tahir Adıyaman ve yandaşları yakalanmamak için dağa çıkmıştır (İnsan Hakları Derneği, 1992; Sabah Gazetesi, 2004).

Mayıs ayında Jirki aşireti reisleriyle koruculuk için Çeman-Beytüşşebap yolu üzerindeki Aşağıdere köyü muhtarı Mehmet Dereli'nin evinde yapılan bir toplantıyla anlaşmaya varıldığı ileri sürülmektedir. Anlaşmaya göre, hakkında gıyabi tutuklama kararı bulunan çok sayıdaki aşiret mensubu PKK'ya karşı mücadele etmek koşuluyla yakalanmayacaktır. Toplantıdan bir sonraki gün helikopterle Diyarbakır 7. Kolordu'ya götürülen Tahir Adıyaman, Hacı Öter, Abubekir Aydemir ve Kökel Özdemir'in

² Kenan Evren'in Kışlalı ile yaptığı röportajda şu ifadeleri kullanmıştır. "Uzun vadeli bir konu, 84'ten sonra çok konuşuldu. O bölgede çok dağınık yerleşim bölgeleri var. Hepsine polis-jandarma vermek mümkün değil. O zaman Atatürk zamanında çıkarılmış bir kanuna, kır bekçileri kanununa sarıldık. Onlara görev verilsin! Muhitini biliyor. Bir senelik askerlerle bu iş halledilmez dendi. Köy korucuları böyle kuruldu. Devamlı değil muvakkat olacaktı. Ama sonra genişledi. Yerine yavaş yavaş polis güçleri gidecekti. Köylü de yanında devleti bulacaktı. PKK da o gücü gösteremeyecekti."

burada kolordu komutanı ile görüşüp anlaşmayı kesinleştirdiği ifade edilmektedir (Aytar, 1992 : 178). Varılan anlaşmaya, hakkında 12 dosya bulunan Hacı Öter'in Beytüşşebap Sulh Ceza Mahkemesi Hakimi Eyüp Sabri Baydur tarafından hazırlanan sorgu tutanağında da yer verildiği belirtilmektedir (Aytar, 1992 :179).

2.3 Köy Koruculuğu ile ilgili yasal düzenleme

Güvenlik güçlerinin fiziki olarak korumada yetersiz kaldığı ve ulaşmakta güçlük çektiği yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların can ve mal güvenliklerinin sağlanması amacıyla; 26.03.1985 tarih ve 3175 sayılı kanunla 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesinde değişiklik yapılarak Geçici Köy Koruculuğu ihdas edilmiştir.

Yasanın 74. maddesine 26.03.1985 tarih ve 3175 sayılı yasanın 1. maddesi ile eklenen fıkrayla Bakanlar Kurulu'nca tespit edilecek illerde; olağanüstü hal ilanını gerektiren sebeplere ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve malına tecavüz hareketlerinin artması hallerinde, valinin teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile yeteri kadar geçici köy korucusu görevlendirilmesinin kararlaştırılabileceği hükmü getirilmiştir.

Silah Kullanma Yetkileri, Bağlılık Eğitim ve Denetimleri, Silah Mühimmat ve Teçhizatın Temini Korunması ve Bakımı, Ücretlerin Ödenmesi, Giyecek Yardımı, İzinleri gibi konularda Köy Korucuları yönetmeliğinde kendilerine bazı haklar tanınmıştır. Bu haklardan bazıları başlıklarına ve madde numaralarına göre şöyledir:

2.4 Silah kullanma yetkileri

Geçici Köy Korucularına geniş yetkiler verilmiştir. Öyle ki bu yetkiler poliste dahi yoktur. Geçici köy korucuları yönetmeliğinin 10. Maddesine göre köy korucuları kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında aşağıdaki hallerde silah kullanabilirler:

- 1) Görevini yaparken kendisine saldıran ve hayatını tehlikeye koyan kimselere karşı hayatını korumak için mecbur olursa,
- 2) Görevini yaparken ahaliden bir kimsenin can veya ırz tehlikesi altında kaldığını görür ve onu kurtarmak için başka çare bulamazsa,
- 3) Cürmü meşhutta (yani yapılırken veyahut yapıldıktan sonra henüz izi meydanda iken) bir cinayetin failini yahut maznun bir şahsı yakalamak istediği halde, o kimse silahla karşı koyarsa,
- 4) Tutulan bir canı kaçır ve "dur" emrini dinlemez ve onu tekrar yakalamak için silah kullanmaktan başka çare bulunmazsa,
- 5) Eşkıya takibi sırasında yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun "dur" emrine itaat etmeyip kaçarsa korucular silah kullanabilir ve hatta öldürebilir.

Yönetmeliğin 11. Maddesine göre ise, Köy korucuları; idari bakımdan köy muhtarına bağlı olup, onun gözetim ve denetimine tabidir. Mesleki bakımdan ise görev yaptıkları köyün bağlı olduğu Jandarma Komutanının emir ve komutası altındadır. İlçe Jandarma Komutanı, köy korucuları teşkilatının eğitim ve özlük haklarını yürütmek, görevlerini etkin bir biçimde yapmalarını sağlamak ve denetlemekle mülki amir adına sorumludur (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

2.5 Korucuların karıştıkları suçlar ve neden oldukları sorunlar

Türk Silahlı Kuvvetlerinin PKK ile mücadelede en önemli silahı olan Köy Koruculuğu Sistemidir. Ülke yöneticileri kurdukları bu sistemle hedeflerine tam anlamıyla ulaşamamış olsa da bu hedefi büyük oranda gerçekleştirmişlerdir. Köy Koruculuğu Sistemi askeri ve siyasi açıdan büyük faydalar sağlasa da sosyal açıdan bazı önemli sorunların oluşmasına neden olmuştur. Bu sorunların başında işledikleri suçlar gelmektedir. Gerek askeri yöneticileri gerekse de siyasi yöneticiler, PKK ile mücadelede korucuları tam anlamıyla denetlememiş yâda denetleyememişlerdir. Bu durum ellerine silah ve yetki geçiren bazı korucuların suç işlemelerine olanak sağlamıştır.

Suç işleyen köy korucularının, devletin silahını ve yetkisini arkalarında hissetmelerinin kendilerine verilen yetkilerden ve denetimlerinin az olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu yetki kendilerine sadece sözlü yada fiili olarak verilmemiş, resmi olarak da verilmiştir. Çünkü köy korucuları, 442 Sayılı 1924 tarihli Köy Kanunu'nun 73'üncü maddesi uyarınca koruma zırhı giymişlerdir. Bu maddede "*Korucular silahlıdırlar. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler*" ifadesi yer almaktadır.

İnsan Hakları Derneği'nin hazırladığı ve yayınladığı "Olağan Üstü Hal Bölge Raporu 1991' adlı raporda (1992) adi suçlara karışan koruculara dikkat çekilmiştir. Raporda bazı korucuların devletten aldıkları silahları, başkalarının mallarını gasp etme, soygun ve hırsızlık yapma, aralarında husumet bulunan kişilere karşı baskı aracı olarak kullanma ve feodal konumlarını güçlendirme amacıyla kullandığı ifade edilmiştir. Bu rapora göre, silah alıp korucu olan kişi veya aşiretler, devleti arkalarında görmeyen rahatlığıyla diğer aşiret veya kişiler üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaktadır. Böylece, halkın diğer kesimleri de korucuların baskısından korunmak için korucu olmaya zorlanmaktadır.

Mardin ve köylerinde 1986 Kasım ayında 3 gün süren bir "inceleme" yapan bir SHP heyeti; köy koruculuğunun kan davasını körüklediğini, koruculuğun köylü üzerinde baskı aracına dönüştüğünü, arazi anlaşmazlığı dâhil bir çok çelişkinin bu kurumlaşmanın olanakları kullanılarak baskı ile çözüldüğünü, bütün bunların köylerde (Nusaybin'in Çalı, Kuyular, Güventepe, Doğanlı, Pınarbaşı ve Toptepe köylerinde olduğu gibi) şikâyetlere yol açtığını ifade etmiştir (Aytaç, 1992 : 211). Yine Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Bilge köyünde 4 Mayıs 2009 tarihinde aynı köyde yaşayan ve Geçici köy korucusu olan kişiler tarafından 6'sı çocuk, 16'sı kadın toplam 44 kişi

katledilmiş, aynı olayda ayrıca da 17 kişi yaralanmıştır. Meclis İnsan Hakları Komisyonu (2009), olayı incelemek üzere köye gitmiş ve bir rapor hazırlamıştır. Raporunda, “koruculuk görevini üstlenen kişilerin, bu görevin sağladığı avantajları diğer kişilere karşı bazen etik bazen de yasa dışı bir şekilde kullandıkları” ifadelerine yer verilmesi bazı korucuların suça yatkınlıklarının olduğunu göstermektedir.

31 Temmuz-2 Ağustos 1989 tarihleri arasında Van, Hakkari, Siirt ve Mardin'de incelemelerde bulunan bir başka SHP heyetinin, gelişmelere ilişkin gözlem ve saptamaları arasında korucuların bulaştıkları suçlara ilişkin açıklamaları olmuştur. Heyet bölgede önemli yetki ve silahlarla donatılan korucuların bölgelerinde mutlak hâkimiyet kurduğunu ve yaşadıkları sorunları kurdukları bu hâkimiyetin etkisiyle lehlerine dönüştürdüklerini belirtmiştir. Devletin her türlü olanağının koruculara seferber edildiği bilgilerine yer veren heyet, korucuların şahsi ilişkide buldukları güvenlik makamlarına da yanlış bilgiler verdiklerini açıklamıştır (Aytar, 1992 : 212).

Dönemin İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, koruculuk sisteminin uygulanmaya başlandığı 1985 yılından 2005 yılına kadarki süre içerisinde, 4 bin 973 geçici köy korucusunun suç işlediğini ve bunların 853'ünün tutuklanarak cezaevine konulduğunu belirtmiştir. Buna göre bu korucuların 2.384'ü terör, 934'ü mala karşı, 1.234 şahsa karşı, gerisi de kaçakçılık suçu işlemiştir (Tapan, 2007 : 211). Ayrıca CHP'nin 1 Ocak 2000 yılında açıkladığı “Demokratikleşme -Kürt-Sorunu- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Kalkınması” adlı raporda da koruculuk sisteminin bölgede huzursuzluk kaynağı olduğu ve bazı ağalara çıkar sağlama amaçlı durumların söz konusu olduğuna yer verilmektedir (Akçura, 2011 : 199).

Korucuların işledikleri suçlar arasında sadece adli suçlar değil siyasi suçlar da vardır. Dönemin başbakanı Süleyman Demirel, o dönem itibarıyla sayıları yaklaşık 35 bin olan köy korucularının 8-10 binin PKK sempitizanı olduğunu belirtmektedir (İmset, 1993 : 152)

Yalçın ise, eserinde (1994 : 25) Diyarbakır JİTEM komutanlığında görev yapan bir astsubayın bazı ifadelerine yer vermektedir. Astsubay, JİTEM'in asıl görevinin istihbarat toplamak olduğunu, bu kuruluşun korucularla çok sıkı ilişkiler içinde olduğundan genellikle muhbirlik işlerini de koruculara yaptırdıklarını söylemektedir.

Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinde 2012 yılın itibarıyla devam eden JİTEM davasında bu kuruluşun var olduğu ve illegal olduğu netleşmiştir. Buradan yola çıkarak korucuların bazı suçları gerek kendi başlarına işlediklerini, gerekse de bazı güvenlik güçlerinin kurduğu illegal yapılarda yer aldıklarını söylemek mümkündür.

İnsan Hakları Derneği'nin henüz yayınlamadığı özel bir raporda, kendilerine gelen başvurulardan yola çıkarak korucuların 1992 yılından 2009 yılına kadar işledikleri insan hakları ihlallerine ilişkin aşağıdaki veriler yer almaktadır.

Tablo 3 İHD verilerine göre korucuların insan hakları ihlalleri – toplam sayısı

1992 - Mart 2009	
Köy Yakma	38
Köy Boşaltma	14
Taciz ve Tecavüz	12
Kaçırma	22
Silahlı Saldırı	294
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen	183
Köy Korucuları Tarafından Yaralanan	259
Kayıp Olayı	2
İnfaz	50
Gasp	70
Köy korucuları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele	562
Köy Korucuları Tarafından Gözaltına Alınanlar	59
İntihara Sebebiyet Verme	9
Ormanlık Alan Yakma	17

(İnsan Hakları Derneği, 2009)

Bazı korucuların devlet gücü üzerinden menfaat sağlamaya yönelik otorite oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Kan davaları intikamı, organize suç örgütlerinin oluşması, devlet içerisindeki derin yapılanmalarda da görüldüğü gibi itirafçılarla çete oluşturma gibi pek çok kanun dışı yapılanmanın bu sistemde kendisine yer bulduğunu söylemek mümkündür. Bu suç vakaları yetkili organlarca bireylerin işlediği münferit olaylar olarak görülse de bu vakaların çokluğu ve sık sık yaşanması, bu durumun aslında bu kadar basit olmadığını açıkça göstermektedir. Korucularda suç vakalarının bu sayılara ulaşması bu durumun, yeni bir zihniyeti meydana getirdiği söylenebilmektedir. Çünkü koruculuk sistemi, her ne kadar bünyesinde çeteleşme, gasptan uyuturucu kaçakçılığına, cinayetten kan davasına kadar yığınla olaya karışma gibi çok ciddi sorun ve sakınca barındırsa da, suç işleyen bu korucular bölgedeki güvenlik problemi devam ettikçe devletin kendilerine ihtiyaç duyacağını ve bu nedenle devletin zırhının içinde yer alacaklarını düşünmektedir.

Sonuç

Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Kürtler devletin için her ne kadar büyük bir sorun teşkil etse de güvenliğin sağlanmasında da aynı derecede önem teşkil etmektedir. Hamidiye Alayları ile Osmanlı devleti asayiş sorunu yaratan Kürtleri kontrol altında tutarken, doğu sınırlarında hem İran'a karşı hem de Rusya'ya karşı güçlü bir tampon bölge oluşturmuş ve ülkenin doğu sınırlarını güvence altına almıştır. Türkiye Cumhuriyeti ise, PKK'nın etkin olarak faaliyet yürüttüğü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Kürt devleti kurma çalışmalarını engelleme amacıyla köy koruculuğu sistemini kurmuştur. Bu sistem PKK'ya karşı etkin bir şekilde kullanı-

labilmiştir. Hamidiye Alayları ve Köy Koruculuğu Sistemi, devletin amacına ulaşması açısından başarılı olsa da bölgede farklı asayiş sorunlarının yaşanmasına neden olmuş ve bir başka açıdan devletin başına sorun olmuştur.

Kaynakça

- Akçura, B. (Eylül 2011), *Devletin Kürt Filmi 1925-2011 Kürt Raporları*, İstanbul, Postiga Yayınları
- Aytar, O. (1992), *Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna*, İstanbul, Medya Güneşi Yayınları
- Birand, M. A. (Ocak 1993), *APO ve PKK*, İstanbul, Milliyet Yayınları
- Çiçek, N. (2009), *İtirafçı, Karalık Dönemin Tetikçileri*, İstanbul, Timaş Yayınları
- Dabağyan, L. P. (2001), *Sultan Abdülhamid Han ve Ermeni Meselesi*, İstanbul, Kum Saati Yayınları
- Dabağyan, L. P. (2005), *Osmanlı'da Şer Hareketleri ve Abülhamid Han*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- Ekinci, N. (2011), *Pimi Çekilmiş Bomba Geçici Köy Koruculuğu Sistemi*, İstanbul, Do Yayınları,
- Güldoğan, V. (2011), *Diyarbakır Tarihi*, Ankara, Kripto Yayınları,
- İmset, İ. G. (1993), *PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 yılı (1973-1992)*, Ankara, Turkish Daily News Yayınları
- İnsan Hakları Derneği (1992), *Olağanüstü Hal Bölge Raporu 1991*, İstanbul, Melsa Yayınları
- İnsan Hakları Derneği (2009), *Ocak 1990- Mart 2009 Döneminde Köy Korucuları Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Özel Rapor*, Yayınlanmamış Rapor
- Kaynak, M. (2009), *Kürt Meselesi "Türkiye'nin Çözümü"*, İstanbul, Profil Yayınları
- Kışlalı, M. A. (1996), *Güneydoğu; Düşük Yoğunluklu Çatışma*, Ankara, Ümit Yayıncılık
- Koçadağ, B. (2004), *Doğu'da Aşiretler, Kürtler, Aleviler*, İstanbul, Can Yayınları
- Kodaman, B. (1987), *Sultan II. Abdülhamit Devri Doğu Anadolu Politikası*. Ankara, TKAE Yayınları
- Kundakçı, H. (2007), *Güneydoğu'da Unutulmayanlar*, İstanbul, Alfa Yayınları
- Sabah Gazetesi (2004, Nisan 26), *Günüm İçinden*. 3 14, 2012 tarihinde Sabah Gazetesi: <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/04/26/gun111.html> adresinden alındı

- Salihoğlu, M. L. (1994), *Bedüzzaman'dan Tesbitlerle Türk-Kürd Kardeşliği ve Ülkenin Huzur Reçetesi*, İstanbul, Gençlik Yayınları
- Tapan, B. (2007) *Terörün Bekçileri Hamidiye Alaylarından Günümüze Koruculuk*, İstanbul, Güncel Yayıncılık
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı (2009), *Mardin İli Mazıdağı İlçesi Bilge Köyü Raporu*, 26.05.2012 tarihinde http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/rapor_donem23.htm adresinden alındı
- Yalçın, S. (1994), *Binbaşı Ersever'in İtirafları*, İstanbul, Dođan Kitap
- Yayman, H. (2009, 5 16), *Terörle Mücadelede Kanayan Yara: Koruculuk Sistemi 2*, Zaman Gazetesi